

ОТ НАС
ЗАВИСИ

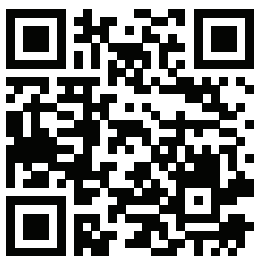
ДА ЗАЩИТИМ
ПРАВАТА СИ!

едно от

РАВНИБГ
ГРАЖДАНСКО ОБЕДИНЕНИЕ

СТАНИ ЧЛЕН НА БЪЛГАРИЯ БЕЗ ДИМ!

Защити правата си!

ОБЩЕСТВЕНИТЕ МЕСТА – БЕЗ ТЮТЮНЕВ ДИМ!

В член 55 от Конституцията на Република България се казва: Гражданите имат право на здравословна и благоприятна околна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи. Те са длъжни да опазват околната среда.

Член 56 постановява: Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.

От 1 юни 2012 г. с промени в **Закона за здравето** в България е въведена пълна забрана за тютюнопушене в закрити и някои открити обществени места.

Всеки гражданин има право да пребивава в среда без тютюнев дим!

Какви стъпки следва да се предприемат, ако това право се нарушава

Стъпка №1

1. ПОИСКАЙТЕ СЪДЕЙСТВИЕ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ТЮТЮНОПУШЕНЕТО ОТ РЪКОВОДИТЕЛЯ НА ОБЕКТА

Това може да бъде управителят на заведението или този, който е отговорен в момента, началникът/директорът на мястото, където работите и др. Оплакването може да отправите устно или писмено.

Ако ситуацията не се промени и не бъдат предприети мерки, пристъпете към

Стъпка №2

2. ПОДАЙТЕ СИГНАЛ

Подая
е-сигнал

Сигналът може да бъде насочен:

1. Директно към съответната регионална здравна инспекция (на телефона, посочен на електронната страница на всяка инспекция или писмено до директора на инспекцията). Държавните здравни инспектори ще извършат проверка, ще предприемат необходимите действия и ще ви уведомят за резултата от проверката на посочения от вас телефон или писмено.

2. На електронната платформа на сдружение „България без дим“ - **bezdim.org**

Сигналът ще бъде прегледан за пълнота и ще бъде публикуван на сайта (без личните данни на подателя). Ще бъде препратен към съответната регионална здравна инспекция (РЗИ) за проверка. На посочената от подателя електронна поща, ще бъде върната информация с текст, който го уведомява, че сигналът е препратен до РЗИ и къде може да намери отговора. След получаване на отговор от проверяващите държавни органи, той се публикува на същата страница, под сигнала.

Ако отговорът на РЗИ не Ви удовлетвори, пристъпете към

Същия №3

3. НАПИШЕТЕ ЖАЛБА ДО МИНИСТЪРА НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО ИЛИ ДО ГЛАВНИЯ ДЪРЖАВЕН ЗДРАВЕН ИНСПЕКТОР

Жалбата е свободен текст, в която следва да опишете създадената ситуация и защо не сте доволни от действията на РЗИ. Следва да получите отговор най-късно до 30 дни.

Жалбата може да бъде изпратена по пощата на адрес: София 1000, пл. „Света Неделя“ № 5 или чрез електронна поща на адрес:

delovodstvo@mh.government.bg

Ако не Ви удовлетворява отговора на министъра на здравеопазването или главния държавен здравен инспектор, или предпочитате да се обърнете към съда, включително и на по-ранен етап, пристъпете към

Същия №4

4. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА ВИ ПО СЪДЕБЕН РЕД

В правовата демократична държава, където основен принцип е върховенството на закона, всяко лице, чиито права са нарушени, може да се обърне за защита към съответния съд. Той, като безпристрастен орган, разглежда и разрешава всеки случай според закона, основните начала на правото, обичая и морала. Съдебните актове подлежат на изпълнение, включително принудително, съгласно нормативните предписания и в рамките на правовия ред в Република България.

Тъй като правната система е сложна и обхваща голям брой и различни кодекси, закони и подзаконови актове, препоръчително е използването на опитен юрист – адвокат или юрист, осигурен от неправителствена организация. Съществуват такива, специализирани в защитата на човешки права, вкл. по съдебен ред.

В случай, че желаете самостоятелно да защитавате правата си, имайте предвид, че процедурата за установяване на нарушения и налагане на наказания (глоба) за тютюнопушене се осъществява по

административен ред от РЗИ. Възможно е проверката да не установи нарушение (обикновено се извършва в по-късен момент от подаването на сигнала) или просто да не доведе до налагане на глоба. Вие имате определени права като гражданин, подал сигнала, в хода на самата проверка и налагане на наказанието. Вие не винаги можете да отделите необходимите време, средства и нерви за съдебен процес. За целта съществуват неправителствени организации, специализирани в защита на човешките права, борбата срещу тютюнопушенето, а и адвокати, които могат да Ви помогнат.

За да се възползвате от **административнонаказателна възможност** е необходимо да бъде съставен акт за установяване на административно нарушение (АУАН). Без него процедурата по закон за привличане на нарушителя към отговорност не може да започне. АУАН трябва да отговаря на строги изисквания и се съставя само от длъжностни лица. Това обаче не означава, че гражданите нямат никакви права и участие в

административнонаказателното производство. Щом станете свидетел на нарушение, поставете се да го документирате. Това най-лесно може да стане със снимка, но съществува риск да бъдете въввлечен в спор (доколкото съществуват правата на личен живот и забрана за фотографiranje и филмиране, без знанието или въпреки изричното противопоставяне на гражданите (член 32 от Конституцията). Когато обаче лицето е нарушител, надделяващият обществен интерес предполага възможност да бъдат събрани доказателства за противоправното деяние на нарушителя и той не би следвало да има право да не бъде заснеман, съответно да търси обезщетение. Друг аргумент във Ваша защита би бил, че заснемането се извършва на обществено място, където описаните права са естествено ограничени. Въпреки, че за съставянето на АУАН компетентните органи държат да констатират лично нарушението, може да настоявате такъв да бъде издаден въз основа на Вашите показания като очевидец. Пример за това е Законът за движение по пътищата, където служителите на МВР почти винаги съставят актовете въз основа на свидетелски показания. Съществуват няколко

платформи, където е прието сигнали за нарушения, вкл. по Закона за движение по пътищата да се подават със снимки (позволяващи идентифициране на автомобила) и по електронен път (например grajdanite.bg.) Все пак, ако не сте уверен(а) в себе си при евентуален спор, не снимайте лица или идентификационни белези на хората (напр. татуировки), но е добре да имате доказателства за нарушението. В краен случай, поне си запишете дата, място, час, вид нарушение, описание на нарушителите и осигурете свидетел, дори косвен такъв, на когото разкажете веднага видяното от Вас и документирате този разговор.

Снимките, описанието на нарушението и всякакви бележки, свързани с него може да използвате пред съда, вкл. при даване на показания, ако Вие или друг човек се яви като свидетел. Още в производството пред РЗИ можете да ги предоставите и да посочите искането си да бъде съставен АУАН на забраната за тютюнопушене по **Закона за здравето**. Съгласно чл. 40 от **Закона за административните нарушения и наказания**, актът може да бъде съставен от длъжностното лице и без то лично да е присъствало на самото на-

рушение. МВР отдавна използва тази възможност за констатиране и санкциониране на нарушения по Закона за движение по пътищата, но до момента тази възможност не се прилага от РЗИ.

След като изпратите сигнала до РЗИ с искането си за съставяне на АУАН, можете като допълнителна мярка веднага или в по-късен момент да се обърнете към Съда самостоятелно с иск по чл. 124 от **Гражданския процесуален кодекс** (ГПК) или да се обедините с други граждани с колективен иск по чл. 379 от ГПК, за да бъде преустановено нарушението (т.е. да бъдат приложени мерките по **Закона за здравето** за осъществяване на забраната за тютюнопушене). Това могат да бъдат дълги и изискващи производства, затова преценете добре възможностите си. Преимуществото е, че ще бъдете независим(а) от действията или бездействията на администрацията и ще е необходимо единствено доказването на твърденията Ви пред Съда и приложимостта на съответните законови разпоредби в случая, за да постигнете резултат.

Започването на административнонаказателно производство срещу нарушителя е изцяло в

правомоцията на администрацията (издаването на АУАН и наказателно постановление). Ако такива не бъдат издадени, винаги може и следва да бъде уведомен министърът на здравеопазването с искане за предприемане на действия или съответния съд.

Допълнително, винаги имате възможност да ангажирате отговорността на Държавата по **Закона за отговорността на държавата и общините** за „вредите, причинени на граждани и юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност...“ (Чл. 1 ЗОДОВ). Това става като се заведе дело, в което трябва да докажете наличието на незаконосъобразен акт, действие или бездействие (незаконосъобразен АУАН, наказателно постановление или липса на предприети мерки за установяване на нарушение по **Закона за здравето** и ангажиране на отговорността на нарушителя), да докажете своя правен интерес (че сте пряко засегнат(а) от описаното действие или бездействие на администрацията на РЗИ), да докажете наличие на вреда (неблагоприятно засягане

на здравето – физическото и емоционално благополучие.) Доколкото има много научни аргументи, че тютюневият дим е вреден за човека, доказването пред Съда на такъв иск ще е улеснено. Също така, ще е необходимо и да се установи наличието на тютюнев дим в помещението, Вашият престой там, но и конкретно влошаването на здравето Ви (обостряне на хронично заболяване като астма, ХОББ или други подобни страдания). Ако случаят не е такъв, стресът, невъзможността да се ползвате от предоставяната в заведението услуга, всякакви душевни и емоционални страдания, подлежат на обезщетяване. Тук винаги е добре да се има предвид, че е препоръчително да се наблегне върху морално-етичната страна на подобен иск. Световна практика е да се предявява претенция за нищожна сума (например за 1 лев) с оглед избягване на съмнения за злоупотреба от страна на ищеца. Много е важно да се докаже и причинната връзка между нарушението и вредата (че второто е пряка и непосредствена последица от първото).

Друга възможност по отношение вредите е да предявите иск и по чл. 45 от **Закона за задъл-**

женията и договорите, който съдържа общата разпоредба за т. нар. „непозволено увреждане“, и задължението на всеки „...да поправи вредите, които виновно е причинил другиму.“ Това също е предмет на парично обезщетение, като голямо улеснение е, че във всички случаи на непозволено увреждане вината се предполага до доказване на противното. Тоест, за Вас отново ще е важно да докажете (както е описано по-горе) вреда и причинна връзка, за да спечелите подобно дело. В това производство ответник ще трябва да е конкретното лице – физическо, юридическо или и двете (собственик или управляващ съответното заведение или място, където е допуснато тютюнопушене), което е причинило вредата Ви – здравословна, емоционална и др.

Описаните методи за защита на правата по съдебен ред предполагат ангажиране на адвокат или специализирана неправителствена организация. Възможно е това да е свързано със значителни разноски. При уважаване на иска за вреди, всичко похарчено за адвокатски хонорари, съдебни и деловодни разноски, ще бъде възстановено до размера на ува-

жената част от иска (ако не е уважен изцяло). В крайна сметка при успех ще постигнете обезщетение и/или осъждане на ответника (административния орган, съответното физическо или юридическо лице, отговарящо за общественото място на нарушението, което трябва да извърши определени действия или да се въздържа от такива, във връзка с недопускане на тютюнопушене и санкциониране на нарушителите).

Много по-лесно, бързо и ефективно би било, ако администрацията просто си свърши работата, като състави АУАН, издаде наказателно постановление за всяко нарушение и съответно наложи санкции на нарушителя. Съдебният път за постигането на това принудително е чрез иск по чл. 256 от **Административнопро-**

цесуалния кодекс за оспорване на бездействието на административен орган по задължение, произтичащо пряко от нормативен акт (по ал. 1 е безсрочно). Можете да атакувате неизвършването на фактически действия, които административният орган е длъжен да извърши по силата на закона (да установи нарушението и състави акт за това, впоследствие – да бъде издадено наказателно постановление, съгласно чл. 231, ал. 2 от **Закона за здравето**), като срокът тук е 14-дневен от подаването на искането до органа за извършването им. Така съгласно ал. 3 на същия чл. 256 от АПК „С решението си съдът осъжда административния орган да извърши действието, като определя срок за това или отхвърля искането“. Все пак, има и една

Съветка № 5

“Тютюнопушенето не е субективно право, нито е защитен от закона интерес. Това е вредоносна практика, както за практикуващия, така също и за околните, която СЗО нарича “епидемия”, глобален проблем, чийто вредни последици върху общественото здраве са безспорни.

Ето защо ограничаването в каквато и да било степен на тютюнопушенето, не може да се приеме като мярка, накърняваща права или засягаща правна или лична сфера на гражданите.”

Решение на ВАС №7294/26.05.2011 г.

5. ИЗВЪНСИСТЕМНА

Това е допълнителна и независима от останалите стъпка и е не-обичаен подход, но много често работи. Подайте сигнали до различни институции, с цел административната система да се задейства и да бъде упражнен контрол върху конкретния административен орган, който трябва да образува и води проверката по случая – РЗИ. Напишете отделни сигнали, като накратко се спрете на случая на нарушението и бездействието на РЗИ (ако такова е налице). Изпратете ги до директора на РЗИ, до министъра на здравеопазването, до Инспектората при Министерството на здравеопазването, до Министерски съвет, до Омбудсмана, до Комисията по правата на човека и жалбите на гражданите при Народното събрание, до Вашият народен представител, общински съветник, до различни неправителствени организации за защита на човешки права, здравето, законността, против тютюнопушенето. Настоявайте за проверка по случая и отговор, искайте да задължат РЗИ да констатира нарушението на забраната за тютюнопушене, и да изпълни

закона. Формално това е производство по чл. 107, ал. 4 от АПК с адресат министъра на здравеопазването, но Вие пишете до повече институции, не само до МЗ. Не подценявайте ефекта от проверките и запитванията от различни висшестоящи органи. Винаги в такива случаи, администрацията на по-ниско ниво предприема действия, а и още по-важно, при следващ подобен случай е по-малко вероятно да бездейства. Бъдете търпелив(а), действайте с упоритост и постоянство. Настоявайте да Ви отговорят писмено, да опишат и какво ще бъде предприето, за да не се допуска безнаказаност на нарушителите.

Бъдете учтив(а), но твърд(а)!

Обърнете се и към граждански и неправителствени организации!

Не подценявайте медиите и социалните платформи!

Колкото повече се говори по съответния случай, толкова по-вероятно е да има разрешение и то да бъде правилно и законно!

Не забравяйте, че имате право и се борете за него!

Полезни връзки:

Текстовете, свързани с тютюнопушенето, по **Закона за здравето**, както и обектите, в които е забранено тютюнопушенето, може да намерите тук.

Организации, към които можете да се обърнете за съдействие при нарушения на забраната за тютюнопушене на обществени места:

- ✓ Администрация: Министерство на здравеопазването и регионалните здравни инспекции (РЗИ), които са в 28-те областни града
- ✓ Неправителствени и граждански организации:
- ✓ Сдружение „България без дим“: bezdim.org; електронен адрес: bgbezdim@gmail.com
- ✓ Център за човешки права <https://www.facebook.com/chrbulgaria/>
тел. 029811010; 0889811010

ДА ЗАЩИТИМ ПРАВАТА СИ!

Гражданската инициатива „България без дим“ възниква спонтанно през февруари 2010 след като депутати от мнозинството предложиха отмяна на забраната за тютюнопушене на обществени места. Целите на инициативата са: да има пълна забрана за тютюнопушене на закрити обществени места и да се прилагат стриктно законите за ограничаване на тютюнопушенето в България. От 2012 г. „България без дим“ е регистрирана като сдружение по **Закона за юридическите лица с нестопанска цел** в обществена полза.

равни БГ
ГРАЖДАНСКО ОБЕДИНЕНИЕ

Гражданско обединение „Равни БГ“ сплотява 30 граждански организации, които вярват в демократичните ценности и работят в сферата на защита на човешките права, уязвими групи, устойчиво развитие, застъпничество и др.